

Årringen 2013

Annual Review No 17 of The Arboretum &
Botanical Gardens, University Museum of
Bergen, The University of Bergen

ISSN: 0809-5213

Journal home page:

<https://www.uib.no/universitetshagene/66488/%C3%A5rringen>

Bokmelding: Boken om Sveriges nasjonaltre

Berndt Karlsson: Ornäsbjörk. Förförisk & falsk

Per Magnus Jørgensen, Universitetshagene, Universitetet i Bergen,
Mildevegen 240, 5259 Hjellestad (e-post: per.jorgensen@uib.no)

To cite this article: Jørgensen, P.M. 2014. – Bokmelding.
Boken om Sveriges nasjonaltre: Berndt Karlsson: Ornäsbjörk.
Förförisk & falsk. – Årringen 2013 (17): 96–97.

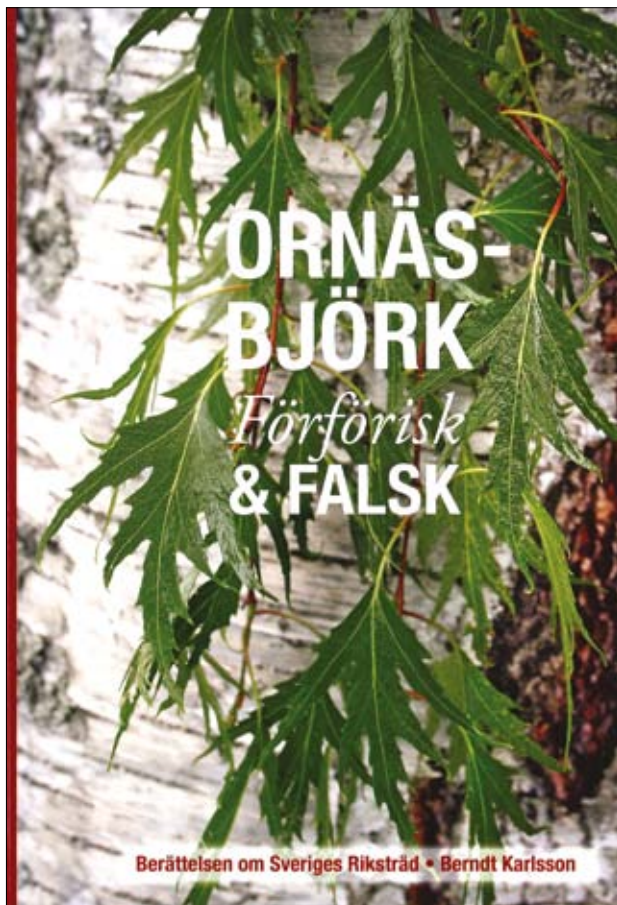
Published February 2014

Bokmelding:

Boken om Sveriges nasjonaltre

Berndt Karlsson: Ornäsbjörk. Förförisk & falsk
Berättelsen om Sveriges Riksträd. Borlänge 2013, 96s.

Dette er den merkelige og til tider spennende historien om Ornäsbjørken som ble Sveriges nasjonaltre, nærmest in absentia. Forfatteren som bor nær Ornäs, har samlet alt tilgjengelig stoff om dette merkelige tilfellet der botanikk og kulturhistorie veves sammen i en spenstig og velillustrert tekst, og det er jo spesielt viktig siden det er et nasjonalsymbol som åpenbart få kjenner godt nok til, og som nesten kunne ha gått tapt dersom ikke noen ildsjeler hadde vært våkne. Der fantes bare ett opprinnelig tre som ble funnet ved gården Lilla Ornäs i 1767, og som blåste ned i en storm i 1890, straks etter at man hadde tatt podekvister av det, men det har vært litt av et detektivarbeid å spore opp dette avkommet, ikke minst siden flere andre ikke-skandinaviske flikbladete

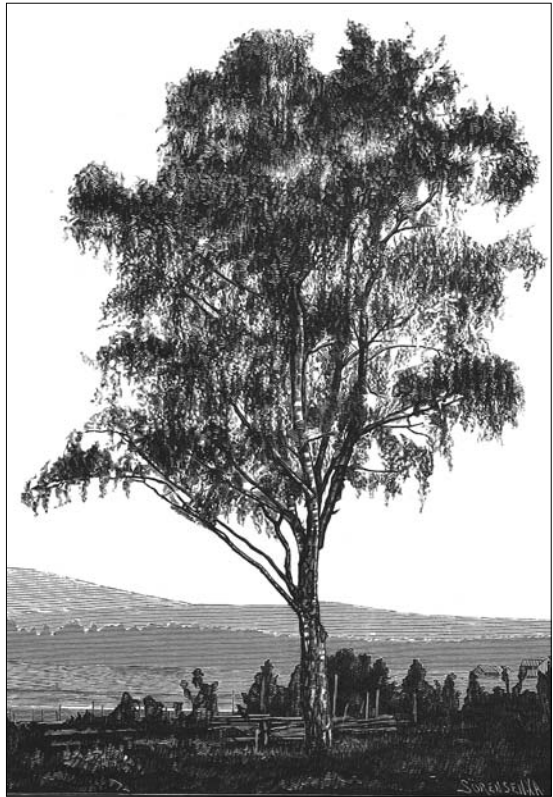
bjørker har floret i handelen og faktisk er blitt solgt og plantet som ekte vare, til og med der det gamle treet hadde stått! Selv ble jeg innblandet i historien da jeg under et feriebesøk oppsøkte Lilla Ornäs, så mistaket og slo alarm, slik det er uttrykt i boken. Jeg var imidlertid hverken den første eller eneste nordmann som har vært innblandet i saken. Den første var selveste professor Schübeler i Christiania som fikk en kollega til å fotografere treet i 1878, slik at det ble med som en rarietet i hans 'Viridarium norvegicum'(!) i form av et tresnitt, og det er den eneste avbildningen av opprinnelsestreet på voksestedet! På toppen av det hele har man gjennom det

norske E-planteprosjektet med vevskultur oppformert en klon av det som upassende er døpt 'Ås' – hvorfra det beviselig ikke stammer (i motsetning til en klon som heter 'Fortuna' og er fra Fortun i Sogn).

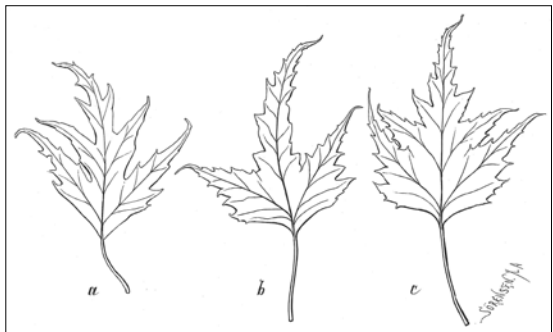
I Sverige har man først nylig kommet i gang med å produsere sitt eget nasjonaltre, mens det som har vært i salg der som ellers, hovedsakelig hører til en mellom-europeisk rase. Dette hadde allerede professor Hylander i Uppsala påvist i sitt store arbeide om flikbladete bjørker i 1957, og det er minst sagt merkelig at man derfor ikke forstod saken bedre da man med rette valgte treet til nasjonaltre i 1985! Jeg savner nok en nærmere omtale av hans arbeide og den botaniske bakgrunnen for sakskomplekset i denne boken der man for øvrig fortjenstfullt belegger alle «turer» i ærendet. Man har til og med lykket å plukke frem et ukjent brev fra Linné filius som tilslutt beskrev den som *f. dalecarlica*, til oppdageren Hans Gustaf Hjort af Ornäs.

Det vil være merkelig om svenske planteskoler og myndigheter nå ikke er i stand til å gjenkjenne sitt nasjonaltre etter denne glimrende presentasjonen av dets bakgrunn med gode, korrekte illustrasjoner.

Per Magnus Jørgensen

Det opprinnelige eksemplaret av ornäsbjörk avtegnet fra et foto tatt i Ornäs i Dalarna 1878.

Blad av ekte ornäsbjörk (a), fra en frøplante av denne (b) og av en flikbladet form 'fra Udlandet' som var vanlig i handelen (c). Begge figurer: Sorensens Xylografiske Anstalt, fra F. C. Schüblers, "Viridarium Norvegicum", Christiania 1886.